

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

Маркевич О. В.

Історія місцевого самоврядування

Методичні рекомендації для проведення семінарських занять для здобувачів
ОП «Середня освіта (історія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Частина діорами «Військова рада на Січі» (Національний музей історії козацтва на Хортиці). Автор художник М. В. Овечкін

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

Маркевич О. В.

Історія місцевого самоврядування

Методичні рекомендації для проведення семінарських занять для здобувачів
ОП «Середня освіта (історія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Житомир 2024

УДК 351.71 (477)
М 27

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол №8 від 26 квітня 2024 року.)*

Рецензенти:

Шевчук А.В. – доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту Державного університету «Житомирська політехніка», доцент;

Гуцало Л. В. – кандидат історичних наук, завідувачка кафедри всесвітньої історії Житомирського державного університету імені Івана Франка, доцент.

Панченко В.С. – голова Центру науки, голова циклової комісії гуманітарних та природничих дисциплін ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ», кандидат історичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Маркевич О. В.

М. 27 Історія місцевого самоврядування: Методичні рекомендації для проведення семінарських занять для здобувачів ОП «Середня освіта (історія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти: 2-ге вид. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024. 43 с.

У методичних рекомендаціях для підготовки до семінарських занять з курсу „Історія місцевого самоврядування” для магістрантів історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка вказано на мету та завдання курсу. Методична розробка містить навчальний план, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, контрольні питання, список рекомендованої літератури, тестові завдання. Підкреслено давність історичних традицій місцевого самоврядування, які існували в різні історичні періоди на українських землях, а також країнах світу та Європи.

УДК 351.71 (477)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни «Історія місцевого самоврядування».....	6
Рекомендована література до курсу «Історія місцевого самоврядування».....	7
Плани семінарських занять та тем на самостійне опрацювання	10
Питання до іспиту з ОК «Історія місцевого самоврядування».....	
Тестові завдання.....	

ВСТУП

Розвиток місцевого самоврядування є одним з пріоритетних напрямків державної політики. Йдеться не лише про реформування системи органів влади, зміни в повноваженнях, а й про необхідність розбудити у громадян ініціативу скористатися наданим державою правом облаштувати своє життя спільними зусиллями, про відстоювання і захист власних прав у контексті реалізації соціально-економічних, побутових, культурних інтересів усієї громади. Саме тому питання, що стосуються історичних традицій та сучасних процесів в місцевому самоврядуванні актуальні сьогодні і є предметом вивчення курсу «Історія місцевого самоврядування».

Методичні рекомендації включають навчально-тематичний план, плани семінарських занять, контрольні запитання, список рекомендованої літератури, тестові завдання, питання до іспиту. Освітня компонента має тісний зв'язок із іншими науками і навчальними дисциплінами («Історія України», «Історія державної служби в Україні», «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн»), що допоможе здобувачам використати набуті знання для вивчення названих дисциплін, а також в професійній діяльності.

Метою викладання освітньої компоненти **«Історія місцевого самоврядування»** є вивчення історії розвитку місцевого самоврядування на українських землях від найдавніших часів і до сьогодні, з'ясувати європейський та світовий досвід розвитку місцевого самоврядування.

Основними завданнями вивчення ОК **“Історія місцевого самоврядування”** є:

- охарактеризувати періодизацію історії місцевого самоврядування в Україні;
- повноваження, структура органів місцевого самоврядування в різні історичні періоди;
- система, завдання та повноваження органів місцевого самоврядування в Україні;
- основні нормативно-правові акти, які регулювали діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в різний час на території сучасної України;

У результаті вивчення ОК здобувач повинен знати:

- періодизація історії місцевого самоврядування в Україні;
- повноваження та систему органів місцевого самоврядування;
- ознаки самоврядування: виборність, звітність;
- взаємодію органів місцевого самоврядування з центральними органами влади;
- станові органи місцевого самоврядування на українських землях в ХІХ – на початку ХХ ст.;
- покарання за зловживання владою в різні історичні періоди на українських землях;

- основні нормативно-правові акти, які регулювали діяльність органів місцевого самоврядування в різний час на території сучасної України;

У процесі вивчення ОК «Історія місцевого самоврядування» здобувач повинен вміти:

- аналізувати історію становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні;
- визначати особливості формування вітчизняної бюрократії та її роль у процесах модернізації державного управління;
- оцінити значення державного управління та місцевого самоврядування для розбудови незалежної України;
- оперувати основними поняттями та термінологією місцевого самоврядування;
- використовувати сучасну українську законодавчу базу з питань місцевого самоврядування;
- висловлювати свої думки щодо вдосконалення системи управління на місцях.

Програма освітньої компоненти

Модуль I. Зародження та еволюція місцевого самоврядування на українських землях

Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні: сучасний стан та загальні питання подальшого розвитку. Місцеве самоврядування – один із визначальних елементів демократичного устрою країни. Витоки історії місцевого самоврядування. Введення цього терміну в юридичну та історичну науку. Ш. Л. Монтеск'є та його поділи державної влади на окремі гілки. Поняття муніципальної влади та європейський підхід до поділу державної влади. Виокремлення в європейських країнах четвертої гілки влади – муніципальної.

Зародження, становлення і розвиток вітчизняних форм місцевого самоврядування в додержавну добу східнослов'янських племен. Давньоруське віче та його місце на загальнодержавному рівні. Українська історіографія про межі компетенції віча, соціальний склад учасників, час проведення та наслідки для управління. Мета вічевих зборів 1068 р., 1113 р., 1157 р. Причини та наслідки процесу руйнування вічевих демократичних начал.

Магдебурзьке право і його поширення в містах Центрально-Східної Європи в часи пізнього Середньовіччя. Влада центральної адміністрації і феодалів у містах XII ст. Причини виникнення, юридичне закріплення права міста на самоврядування. Розмежування прав і обов'язків призначених верховною владою та обраних населенням посадовців: бургграфа, бургомістра (префекта) і управителя.

Запровадження Магдебурзького права на українських землях. Локаційні грамоти та їх різновиди. Перші українські міста з правом на місцеве самоврядування. Приватновласницькі місті Правобережної України і становлення міського самоврядування. Герб як атрибут самоврядності міста.

Основні риси і особливості функціонування самоврядування за Магдебурзьким правом. Повне право на місцеве самоврядування та неповне (ратуші). Адміністративне та судове самоуправління. Каденція бурмістрів, радників, лавників, їх річний звіт перед населенням. Повноваження бурмістрів: контроль за діяльністю комунальних служб, витрати міської скарбниці, охорона громадського порядку.

Обсяг повноважень міських рад, їх склад за Магдебурзьким правом. Юридична сила міських постанов – вількерів. Поняття міського громадянства та умови для його прийняття. Муніципальні суди та їх види. Інститут адвокатури за Магдебурзьким правом.

Ліквідація та значення Магдебурзького права. Процедура позбавлення українських міст Магдебурзького права та його відновлення. Ліквідація

російською владою Магдебурзького права в українських містах як спроба знищити всі прояви місцевого права.

Військовий та територіальний поділи Запорізької Січі. Загальна рада і її функції в управлінні общиною, періодичність скликання. Порядок проведення загальної ради, способи голосування, вибори козацької старшини. Найвідоміші військові ради 1648 р.; 1654 р.; 1657 р.; 1659 р.; 1663 р.; 1669 р.; 1684 р. тощо.

Управління запорізьким козацтвом: військові начальники, військові чиновники, похідні паланкові начальники. Обсяг повноважень виборних урядовців, їх відповідальність перед низовими запорожцями. Соціальні норми, які регулювали поведінку старшини та козаків.

Формування гетьманського самодержавства, відхід від традицій козацького самоуправління. Створення нового державного інституту – Війська Запорозького. Полково-сотенний устрій козацької держави. Повноваження Генерального уряду, гетьманської канцелярії. Гетьманський універсал як основний вид документів законодавчого характеру.

«Пакти й Конституції законів та вольностей Війська Запорозького» Пилипа Орлика та місце в ньому козацького самоврядування. Повноваження Генеральної ради, Генеральної старшини та Генерального суду. Історичне значення козацького самоврядування.

Система органів державної влади та місцевого самоврядування згідно «Установ для управління губерніями Всеросійськими губерніями». Становлення станового дворянського самоврядування, перетворення Катерини II у напрямку розширення дворянських привілеїв. Повітова та губернська мережа органів дворянської корпорації. Станові судові органи влади.

Дворянські зібрання, їх функції та структура. Повноваження повітових та губернського предводителя дворянства, земського справника, засідателів земського суду. Каденція виборних дворянських посадовців.

Порядок проведення виборів. Майнові та вікові цензи для дворян, які претендували на посаду та тих, які обирали. Зміни законодавства про порядок проведення дворянських зібрань та виборів від 6 грудня 1831 р. Вимоги до осіб, які були присутні на зібраннях, але не брали участь у ньому; дворян, які мали право голосу при вирішенні справ, окрім виборів; мали голос на виборах. Обмеження, які існували для представників привілейованого стану.

Шляхетське самоврядування в губерніях Правобережної України. Корпоративні традиції шляхти Речі Посполитої. Сеймиковий шляхетський устрій, межі повноважень та компетенції. Обмеження у самоврядування польської шляхти внаслідок польських Листопадового та Січневих повстань.

Законодавство про міське самоврядування, правовий статус міського населення незалежно від професійних занять та роду діяльності. Сфери компетенції губернського магістрату, міських магістратів, сирітських судів та ратуші. Повноваження бургомістрів та ратманів. Категоріальних поділ міського

населення та їх особистісні права («справжні міські обивателі», купці трьох гільдій, цехові ремісники, «гості з інших міст та країн», «видатні громадяни», «посадські»). Майновий та віковий цензи учасників корпоративної організації міщан. Загальна та шестигласна дума у містах згідно Жалуваної грамоти містам.

Міські думи та їх повноваження згідно реформи 1870 року. Міське положення 1870 року в містах Волинської губернії: віддзеркалення специфіки західного регіону. Міське самоврядування: міські виборчі збори, міські думи, міські управи. Основні функції міської думи, кількість членів думи - гласних.

Земства та коло їх повноважень. Порядок запровадження земств в губерніях Російської імперії. Земства в губерніях Правобережної України.

Політичні події періоду визвольних змагань та громадянської війни. Питання місцевого самоврядування в Універсалах Центральної Ради: діяльність місцевих самоуправ та поширення їхньої компетенції. Збереження існуючої системи місцевого самоврядування, її українізація та переорієнтація на Центральну Раду.

Закон «Про поділ України на землі» та новий земельний адміністративно-територіальний устрій. Прорахунки Центральної Ради при здійсненні політичних реформ та нівелювання питання самоуправління.

Повернення до старої (імперської) схеми територіально-адміністративного устрою за часів Гетьманату, нові округи в межах існуючих губерній. Інститут місцевого самоврядування в Українській Державі. Зміни у порядку формування влади, вимоги до виборів губернських та повітових гласних.

Непоследовність та декларативність регулювання питань місцевого самоврядування за часів Директорії, нові нормативно-правові акти. Спроба поєднання органів місцевої державної влади та самоврядування. Радянська концепція (система) самоврядності. Конституції УРСР про самоуправління на місцях.

Сучасне українське законодавство про систему місцевого самоврядування, основні принципи Європейської Хартії місцевого самоврядування. Поняття територіальна громада, ради, виконавчі органи місцевого самоврядування, виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад.

Повноваження сільського, селищного та міського голови, старости, сільських, селищних, міських рад, виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Виключні повноваження органів місцевого самоврядування, делеговані державою на основі закону, повноваження, передані на договірній основі. Повноваження місцевого самоврядування за галузевим принципом.

Гарантування місцевого самоврядування, відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою,

юридичними і фізичними особами. Підзвітність і підконтрольність місцевих державних адміністрацій районним, обласним радам. Законодавче регулювання випадків дострокового припинення повноважень ради, місцевий референдум.

Модуль II. Європейський та світовий досвід розвитку місцевого самоврядування

Основні засади, цінності, вимоги щодо реалізації права територіальних колективів на місцеве самоврядування. Європейське законодавство про місцеве самоврядування: Європейська хартія місцевого самоврядування. «Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями», «Європейська хартія участі молоді в муніципальному та регіональному житті», «Європейська хартія міст» та ін.

Особливості проведення муніципальних трансформацій в європейських країнах. Сутність першої хвилі реформ в європейських країнах – скорочення кількості адміністративних одиниць. Організаційний тип реформ, фінансові реформи, функціональні та процесуальні реформи. Поняття централізації та децентралізації влади, їх співвідношення, субсидіарність.

Поняття «партисипативна демократія»: переваги та недоліки. Роль місцевого самоврядування в забезпеченні сталого розвитку країни. Екологічний, економічний та соціальний чинники, що забезпечують сталий розвиток країни.

Моделі місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Вплив громадського сектору на вирішення питань місцевого самоврядування. Хвилі реформ в європейських країнах, скорочення кількості адміністративних одиниць: Велика Британія, Швеція, Данія та Фінляндія. Організаційні реформи в європейських країнах. Функціональні та процедурні реформи повноважень органів державної влади та їх передачу органам місцевого самоврядування: досвід Франції, Італії, Іспанії. Програма демократичних змін державного устрою у Польщі, глибока децентралізація структур держави згідно із принципом субсидіарності.

Зарубіжний досвід місцевого самоврядування, класифікація конституцій залежно від обсягу правового регулювання місцевого самоврядування. Конституції, які містять основи місцевого самоврядування, детально його регулюють. Конституції, які гарантують місцеве самоврядування та фрагментарно закріплюють його аспекти. Конституції, які не регулюють місцеве самоврядування.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ОК «Історія місцевого самоврядування»

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль I. Зародження та еволюція місцевого самоврядування на українських землях												
Тема 1. Поняття міського та місцевого самоврядування	10	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Зародження самоврядування в Київській Русі	10	2	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Магдебурзьке право в історії українського самоврядування	10	2	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Самоврядування за часів існування козацько-гетьманської держави	10	2	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Дворянське самоврядування на українських землях у складі Російської імперії	15	2	4	-	9	-	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Міщанські органи станового самоврядування в Україні	10	2	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Міське самоврядування на українських землях в ХХ ст.	10	2	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Сучасний стан та проблеми місцевого самоврядування в Україні	15	2	2	-	11	-	-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 1	90	16	16	-	58	-	-	-	-	-	-	-
Модуль II. Європейський та світовий досвід розвитку місцевого самоврядування												
Тема 9. Міське самоврядування в країнах Європейського Союзу. Європейська хартія місцевого самоврядування.	15	4	4	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Зарубіжний досвід організації функціонування	15	4	4	-	7	-	-	-	-	-	-	-

місцевого самоврядування												
Разом за модулем 2	30	8	8	-	14	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	24	24	-	72	-	-	-	-	-	-	-

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ОК «Історія місцевого самоврядування»:

1. Арістов В. Ю. Коли місто Козелець отримало магдебурзьке право? Український історичний журнал, 2021. Вип. 1 (24). С.183-189. DOI: 10.15407/uhj2021.01.183.
2. Гошко Т. Д. Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XVI – XVII ст.). Львів: ПАІС, 2002. 254 с.
3. Від мурів до бульварів: творення модерного міста в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.) / Відп. ред. О.П. Реєнт. К.: Інститут історії України НАН України, 2019. 608 с.
4. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С.Г.Серьогіної. Х.: Право, 2005.
5. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право в Україні: XIV – перша половина XIX ст. Історико-правове дослідження. Львів: ПАІС, 2008. 406 с.
- 6.
7. Руденко О. М., Козюра І. В., Ткаленко Н. В., Маргасова В. Г. Історія та теорія місцевого самоврядування : навч. посібн. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 226 с.
8. Глизь Ю. Київська міська дума: розбудова модерного міста: К.: Інститут історії України НАН України, 2019. 328 с.
9. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки ; [Бандурка О. М., Швець Д. В., Бурдін М. Ю., Головка О. М., та ін. ; вступ. слово О. М. Бандурки]. Харків : Майдан, 2020. 618 с.
10. Історія держави та права України :навчальний посібник / Г.І. Трофанчук. 2-ге вид., перероб. і допов. К. :Юрінком Інтер, 2017. 568 с.
11. Шандра В. Міщанські органи станового самоврядування в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.). К.: Інститут історії України НАН України, 2016. 345 с.
12. Черемісін О.В. Міське самоврядування на Півдні України в 1785-1917 рр. Херсон: «Олді-плюс», 2017. 581 с.
13. Дейвід Я. Міське самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії. SKL International, 2020. 84 с.
14. Маркевич О. В. «Nobless oblige», або як регулювались дворянські вибори на Волині (кінець XVIII – 60-ті рр. XIX ст.). *Intermarum: історія, політика, культура*. 2016. Вип. 3. С.144-155.
15. Маркевич О. В. Міське самоврядування в Україні: європейський досвід та українські реалії. *Літописець: Збірник тез за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції» (м. Житомир, 26–27 листопада 2015 року)*. Житомир, 2016. Вип. 11. С. 20-23.
16. Маркевич О. В. Правовий статус предводителя дворянства в Російській імперії. *Літописець : Збірник тез за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції» (Житомир, 24-25 листопада 2016 року)*. Житомир: ФО-П Левковець Н. Житомир, 2017. С. 10-14.

17. Маркевич О. В. Законодавче регулювання дворянських виборів у Російській імперії (1775-1831 рр.). *Літописець* : збірник тез за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції». Житомир, 2015. Вип. 10. С. 19-24.
18. Маркевич О. В. Волинський губернатор і губернський предводитель дворянства у співпраці та суперництві за владу (кінець XVIII – перша половина XIX століття). *Модернізаційні процеси на Волині в XIX – на початку XX століття*] : збірник наукових праць / [В. Білик та ін.] ; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. - Луцьк : Вежа-Друк. – 2018. – С. 105-121. *Режим доступу*:<http://eprints.zu.edu.ua/31537/>
19. Маркевич О. В. Волинське дворянське депутатське зібрання в системі станового самоуправління. *Літописець* : Збірник V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції» (м. Житомир, 7 грудня 2017 року). Житомир, 2018. С. 32-35.
20. Маркевич О. В. Магдебурзьке право на українських землях: історичне значення. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021. № 9 (жовтень). С. 449-452.

Інтернет ресурси:

1. Про місцеве самоврядування в Україні закон від 21.05.1997/ *Режим доступу*:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 / *режим доступу до тексту*: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036
3. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка[Електронний ресурс] – *Режим доступу до ресурсу*:
http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
4. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – *Режим доступу до ресурсу*: <http://pidruchniki.ws/>.
5. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – *Режим доступу до ресурсу*:
www.dnpb.gov.ua.
6. Сайт Інституту історії НАН України - <http://history.org.ua/uk>

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ТЕМИ НА САМОСТІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ

МОДУЛЬ I. ЗАРОДЖЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

ТЕМА 2. Зародження самоврядування в Київській Русі

Мета: Висвітлити етапи розвитку самоврядних традицій в Київській Русі, діяльність виробничих товариств, корпорацій, купецьких об'єднань.

План семінарського заняття №1

1. Зародження та розвиток місцевого самоврядування: історичний аспект.
2. Періодизація (етапи) розвитку місцевого самоврядування на українських землях
3. Зародження та розвиток самоврядування в Київській Русі. Вічеві традиції.
4. Міське самоврядування на Русі (виробничі товариства, корпорації, купецькі об'єднання).

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: Міське самоврядування, урбаністика, віче, субсидіарність, адміністрація, ради, вибори

Контрольні питання до теми:

1. Визначте завдання курсу «Історія місцевого самоврядування»?
2. В чому суть місцевого самоврядування?
3. Як ви розумієте поняття «субсидіарності»?
4. Коли виникло та було вперше вжито поняття «самоврядування»?
5. Які документи місцевого самоврядування ратифікувала Україна?
6. Як співвідносяться поняття «місцева влада», «міське самоврядування», «місцева адміністрація»?
7. Хто автор першої періодизації історії місцевого самоврядування?
8. Скільки періодів у періодиці історії місцевого самоврядування Івана Андрійовича Грицяка?
9. Де і коли була створена Асоціація історичних міст?
10. Що стало причиною якісних зрушень у процесі давньоруської урбанізації?

11. Як відбувалося становлення і розвиток вітчизняних форм місцевого самоврядування в додержавну добу східнослов'янських племен?
12. Як відбувались «віче»? Які історичні та художні твори описують проходження «віче»?
13. Які історичні події прискорили природний процес руйнування вічових начал?
14. Відомості про перше письмове оформлення місцевого звичаєвого права «Правда Ярослава».

Методичні рекомендації:

При вивченні першого питання висвітлити становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні: сучасний стан та загальні питання подальшого розвитку. Місцеве самоврядування – один із визначальних елементів демократичного устрою країни. Витоки історії місцевого самоврядування. Введення цього терміну в юридичну та історичну науку. Ш. Л. Монтеск'є та його поділи державної влади на окремі гілки. Поняття муніципальної влади та європейський підхід до поділу державної влади. Виокремлення в європейських країнах четвертої гілки влади – муніципальної.

Складний та суперечливий шлях історії місцевого самоврядування. Різні критерії до його періодизації. Студент має висвітлити періодизацію за Іваном Грицяком – автором першої моделі періодизації. Висвітлити етапи конституційної періодизації місцевого самоврядування за В. Тужиком.

Зародження, становлення і розвиток вітчизняних форм місцевого самоврядування в додержавну добу східнослов'янських племен. Давньоруське віче та його місце на загальнодержавному рівні. Українська історіографія про межі компетенції віча, соціальний склад учасників, час проведення та наслідки для управління. Мета вічевих зборів 1068 р., 1113 р., 1157 р. Причини та наслідки процесу руйнування вічевих демократичних начал.

Додаткова література:

1. Захарченко П. П. Історія держави і права України. Київ : Атіка, 2005. 368 с.
2. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. К.: Інститут історії України НАН України, 2011. 306 с.
3. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Вид. 2. К., 2005. С. 73.
4. Полонська-Василенко Н. Історія України. 4 вид. У 2-х тт. Т. 1. К., 2002.
5. Литвиненко Г. Л. Історичні традиції становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. №1. С. 43-49.
6. Гурбик А.О. Вічові традиції й самоуправління міст середньовічної України. *Актуальні проблеми міст та міського самоврядування (історія і сучасність)*. Рівне, 1993. С. 13-15.
7. Котляр М.Ф. З історії місцевого самоврядування на Русі. *Український історичний журнал*. 2016. №1. С. 4-20.

ТЕМА 2: Магдебурзьке право в історії українського самоврядування

Мета: висвітлити Магдебурзьке право на українських землях, етапи його запровадження, діяльність лави і ради в українських містах магдебурзького права. Здобувач має знати роки запровадження магдебурзького права.

План семінарського заняття № 2

1. Виникнення Магдебурзького права
2. Запровадження Магдебурзького права на українських землях
3. Основні риси та особливості функціонування самоврядування за Магдебурзьким правом
4. Ліквідація та значення Магдебурзького права

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: *Магдебурзьке право, рада, вибори, бурмістр, радники, лавники, бургграф, Хелмське право, локаційна грамота, Бельзький привілей, вількери.*

Контрольні питання до теми:

1. Коли і де виникло Магдебурзьке право.
2. Чим зумовлене розповсюдження Магдебурзького права в Європі?
3. Коли Магдебурзьке право поширилось на українські землі?
4. Визначте хронологію поширення Магдебурзького права на українських землях?
5. Чим визначався правовий статус міст за Магдебурзьким правом?
6. В чому суть Магдебурзького права?
7. Охарактеризуйте повноваження ради за Магдебурзьким правом?
8. Охарактеризуйте повноваження бурмістра за Магдебурзьким правом?
9. Які муніципальні суди засновувались за магдебурзьким правом і що входило в сферу їх компетенції?
10. Охарактеризуйте історіографія питання поширення Магдебурзького права.
11. Яке значення Магдебурзького права для міст на українських землях?

Методичні рекомендації:

Відповідаючи на перше питання здобувач має висвітлити магдебурзьке право і його поширення в містах Центрально-Східної Європи в часи пізнього Середньовіччя. Влада центральної адміністрації і феодалів у містах XII ст. Причини виникнення, юридичне закріплення права міста на самоврядування.

Розмежування прав і обов'язків призначених верховною владою та обраних населенням посадовців: бургграфу, бургомистра (префекта) і управителя.

При висвітленні другого питання – запровадження Магдебурзького права на українських землях. Локаційні грамоти та їх різновиди. Перші українські міста з правом на місцеве самоврядування. Приватновласницькі міста Правобережної України і становлення міського самоврядування. Герб як атрибут самоврядності міста.

При вивченні третього питання здобувач акцентує увагу на основних риси і особливості функціонування самоврядування за Магдебурзьким правом. Повне право на місцеве самоврядування та неповне (ратуші). Адміністративне та судове самоуправління. Каденція бурмістрів, радників, лавників, їх річний звіт перед населенням. Повноваження бурмістрів: контроль за діяльністю комунальних служб, витрати міської скарбниці, охорона громадського порядку.

Обсяг повноважень міських рад, їх склад за Магдебурзьким правом. Юридична сила міських постанов – вількерів. Поняття міського громадянства та умови для його прийняття. Муніципальні суди та їх види. Інститут адвокатури за Магдебурзьким правом.

Ліквідація та значення Магдебурзького права. Процедура позбавлення українських міст Магдебурзького права та його відновлення. Ліквідація російською владою Магдебурзького права в українських містах як спроба знищити всі прояви місцевого права.

Додаткова література:

1. Гошко Т. Д. Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XVI – XVII ст.). Л., 2002. 85 с.
2. Камінська Н. В. Місьцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-історичний аналіз. К.: КНТ, 2010. 232 с.
3. Кириченко Ю. Поширення Магдебурзького права та його особливості в містах України. *Форум права*. 2011. №4. С. 361-366.
4. Кобилецький М. Виникнення магдебурзького права. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2008. Вип. 47. С. 35-43.
5. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право як джерело рецепції римського права в Україні. *Право України*. 2007. № 8. С. 121 – 125.
6. Кобилецький М. Магдебурзьке право в Україні: XIV – перша половина XIX ст. Історико-правове дослідження. Львів: ПАІС, 2008. 406 с.
7. Кондратюк Р. Ю. До питання про час надання Житомиру Магдебурзького права. *Житомир в історії Волині і України: тези Всеукр. наук. краєзн. конфер.* Житомир, 1994. С. 10-12.
8. Толочко Д. Магдебурзьке право, розвиток місцевого самоврядування в Україні. *Українознавство: науковий журнал*. 2012. № 4. С. 288-290.

ТЕМА 3: Самоврядування за часів існування козацько-гетьманської держави

Мета: Висвітлити становлення та розвиток самоврядних традицій на Запорізькій Січі, курінний та паланковий устрій, повноваження військових начальників та військових чиновників.

План семінарського заняття № 4

1. Козацькі традиції самоврядування і військової демократії.
2. Выборні посади Запорізької Січі.
3. Місцеве самоврядування в козацько-гетьманській державі.
4. Історичне значення козацького самоврядування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: *Козацька рада, генеральна старшина, полки, сотні, генеральна рада, кошовий отаман, військовий суддя, військовий осавул, військовий писар, курінний отаман, булавничий, хорунжий, довбиш, пушкар, гармаш, тлумач, шафар, канцеляристи, полковник, писар, осавул.*

Контрольні питання до теми:

1. Специфіка козацького самоврядування.
2. Зародження та еволюція козацького самоврядування.
3. Історичне значення козацького самоврядування та демократії.
4. Самоорганізація, самозабезпечення і самодостатність козацького самоврядування на Січі.
5. Побратимство запорожців.
6. Козацька самоврядна система наприкінці XVI — XVII ст.
7. Самоврядування паланок Запорозької Січі у XVIII ст.
8. Козацьке самоврядування у часи Першого Українського Гетьманату (1648 р. — кінець XVIII ст.). Козацька громада.

Методичні рекомендації:

Здобувач має висвітлити військовий та територіальний поділи Запорізької Січі, загальна рада і її функції в управлінні общиною, періодичність скликання. Порядок проведення загальної ради, способи голосування, вибори козацької старшини. Здобувач має знати найвідоміші військові ради 1648 р.; 1654 р.; 1657 р.; 1659 р.; 1663 р.; 1669 р.; 1684 р. тощо.

Студент, відповідаючи на друге питання висвітлює управління запорізьким козацтвом: військові начальники, військові чиновники, похідні паланкові начальники. Здобувач знає обсяг повноважень виборних урядовців, їх відповідальність перед низовими запорожцями. Соціальні норми, які регулювали поведінку старшини та козаків.

Формування гетьманського самодержавства, відхід від традицій козацького самоуправління. Створення нового державного інституту – Війська Запорозького. Полково-сотенний устрій козацької держави. Повноваження Генерального уряду, гетьманської канцелярії. Гетьманський універсал як основний вид документів законодавчого характеру.

«Пакти й Конституції законів та вольностей Війська Запорозького» Пилипа Орлика та місце в ньому козацького самоврядування. Повноваження Генеральної ради, Генеральної старшини та Генерального суду. Історичне значення козацького самоврядування.

Додаткова література:

1. Андрущенко В., Федоров В. Запорізька Січ як український феномен. К., 1995.
2. Горобець В. Політичний устрій українських земель у другій половині XVII–XVIII ст. К., 2000.
3. Гуржій О., Чухліб Т. Гетьманська Україна. К., 1999.
4. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV — середина XVII ст. К., 2000.
5. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: У 3 т. Львів: Світ, 1990-1991. Т.1. – 320 с.; Т.2. – 390 с.; Т.3. – 452 с.

ТЕМА 5: Дворянське самоврядування на українських землях у складі Російської імперії

Тема: висвітлити становий вимір місцевого самоврядування на українських землях, які перебували у складі Російської імперії. Характеризувати дворянські органи самоврядування, вміти порівняти повноваження шляхти Правобережної України з дворянськими органами Лівобережжя та «внутрішніх губерній імперії».

План семінарського заняття № 5

1. Імперське законодавство про місцеве самоврядування
2. Законодавче регулювання проведення виборів
3. Функції, структура дворянських зібрань
4. Шляхетське самоврядування в губерніях Правобережної України

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: Дворянство, шляхта, дворянське зібрання, вибори, дворянське депутатське зібрання, офіра, сеймик, губернський предводитель дворянства, повітовий предводитель дворянства

Контрольні питання до теми:

1. Назвіть та охарактеризуйте основні нормативно-правові акти, якими визначався обсяг повноважень дворянських зібрань?
2. Назвіть повноваження губернського та повітових предводителів дворянства?
3. Функції дворянських зібрань?
4. Співвідношення влади губернатора та предводителя дворянства?

5. Навіть виборні посади у губерніях?
6. Хто з імператорів надав найширші повноваження дворянському стану?
7. Хто здійснював видання першого зібрання Повного зібрання законів Російської імперії?
8. Назвіть етапи та процедуру виборів під час дворянських зібрань?
9. Назвіть вікові та майнові цензи, які існували для участі у дворянських зібраннях та для заняття виборних посад?
10. Охарактеризуйте шляхетське самоврядування в губерніях Правобережної України?

Методичні рекомендації:

Студент, відповідаючи на питання, має висвітлити систему органів державної влади та місцевого самоврядування згідно «Установ для управління губерніями». Становлення станового дворянського самоврядування, перетворення Катерини II у напрямку розширення дворянських привілеїв. Повітова та губерньська мережа органів дворянської корпорації. Станові судові органи влади.

Дворянські зібрання, їх функції та структура. Повноваження повітових та губерньського предводителя дворянства, земського справника, засідателів земського суду. Каденція виборних дворянських посадовців.

Порядок проведення виборів. Майнові та вікові цензи для дворян, які претендували на посаду та тих, які обирали. Зміни законодавства про порядок проведення дворянських зібрань та виборів від 6 грудня 1831 р. Вимоги до осіб, які були присутні на зібраннях, але не брали участь у ньому; дворян, які мали право голосу при вирішенні справ, окрім виборів; мали голос на виборах. Обмеження, які існували для представників привілейованого стану.

Шляхетське самоврядування в губерніях Правобережної України. Корпоративні традиції шляхти Речі Посполитої. Сеймиковий шляхетський устрій, межі повноважень та компетенції. Обмеження у самоврядування польської шляхти внаслідок польських Листопадового та Січневих повстань.

Додаткова література:

1. Казначеева Л. М. Волинське дворянське зібрання (1796 – 1917): функції, структура, участь у системі органів влади / Дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01. «Історія України» / Л. М. Казначеева. – К., 2008. – 191 с
2. Бовуа Д. Битва за землю в Україні 1863 – 1914: Поляки в соціо-етнічних конфліктах / Д. Бовуа. - К., 1998; Його ж: Шляхтич, кріпак і ревізор. Польська шляхта між царизмом та українськими масами (1831 - 1863). - К., 1996; Його ж: Російська влада та польська шляхта в Україні. 1793 – 1830 рр. – Львів, 2007.
3. Шевчук А., Маркевич О.В. Справник у системі управління Волинською губернією (кінець XVIII – 1860-ті рр.). *Емінак: науковий щоквартальник*. 2022. Vol. 3 (39). С. 9-25. (Scopus).

4. Яцунська О. Місцеве самоврядування. Історико-правові аспекти світового та українського досвіду *Віче*. 2000. №7. С. 39-48.
5. Двірна К., Сторчаус К. Формування місцевого самоврядування як складова парламентаризму доби Центральної Ради (березень 1917 - квітень 1918 рр.). *Наукові записки української історії*. Випуск 26. С. 148-155. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/12646/1/Dvirna.pdf>

ТЕМА 6: Міщанські органи станового самоврядування в Україні

Мета: висвітлити етапи розвитку місцевого самоврядування, особливості змін, запроваджених Олександром II, що стосуються міст і міського управління. Охарактеризувати земств і коло їх повноважень.

План семінарського заняття № 7

1. Міщанські органи станового самоврядування в Україні
2. Місцеве самоврядування в період соціально-економічних перетворень 60-х рр. XIX століття:
 - 2.1. Історичні передумови реформування політичного життя на українських землях;
 - 2.2. Міські думи та їх повноваження згідно реформ 1870 р., 1892 р
 - 2.3. Запровадження земств і коло їх повноважень;
3. Історичне значення проведення реформ місцевого управління.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: міська управа, магістрат, ратуша, міська дума, кагал, штетл, цехові ремісники, міські збори, земства.

Контрольні питання до теми:

1. Назвіть та охарактеризуйте основні нормативно-правові акти, якими визначався обсяг повноваження цехових і ремісничих управ?
2. Визначте повноваження магістратів?
3. На які категорії поділялось населення згідно Жалуваної грамоти 1785 р.?
4. Хто входив у поняття «видатні громадяни» згідно Жалуваної грамоти 1785 р.?
5. Поняття «майнового цензу» для городян?
6. Які події стали приводом запровадження перетворень 60-х рр. XIX ст.?
7. Повноваження міських дум згідно реформ 1870 р.
8. Коло та обсяг повноважень земств?

Методичні рекомендації:

Здобувач під час висвітлення першого питання характеризує законодавство про міське самоврядування, правовий статус міського населення незалежно від професійних занять та роду діяльності. Сфери компетенції губернського магістрату, міських магістратів, сирітських судів та ратуші. Повноваження бургомістрів та ратманів. Категоріальний поділ міського населення та їх особистісні права («справжні міські обивателі», купці трьох гільдій, цехові ремісники, «гості з інших міст та країн», «видатні громадяни», «посадські»). Майновий та віковий цензи учасників корпоративної організації міщан. Загальна та шестигласна дума у містах згідно Жалуваної грамоти містам.

Відповідаючи на питання про міські думи та їх повноваження згідно реформи 1870 року, здобувач характеризує їх повноваження. Міське положення 1870 року в містах Волинської губернії: віддзеркалення специфіки західного регіону. Міське самоврядування: міські виборчі збори, міські думи, міські управи. Основні функції міської думи, кількість членів думи - гласних. Земства та коло їх повноважень. Порядок запровадження земств в губерніях Російської імперії. Земства в губерніях Правобережної України.

Список джерел:

1. Місцеве самоврядування: Збірник нормативно-правових актів / За ред. М.І. Панова. – Х.: Гриф, 2002. – 688 с.

Додаткова література:

1. Бойко В.М. Джерела до історії державного управління та місцевого самоврядування України. Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Ред., упоряд. бібліографії та авт. післямови А. В. Подкур. Чернігів : Черніг. обереги, 2005. 56 с.
2. Константінова В.М. Урбанізація: південноукраїнський вимір (1861 – 1904 роки). Запоріжжя: АА ТанDEM, 2010. 596 с.
3. Седляр А. Діяльність органів міського громадського управління Волинської та Подільської губерній у сфері соціальної опіки (кінець XIX – початок XX ст.). *Волинські історичні записки*. Т. 1. С. 166-169.
5. Шандра В. Міщанські органи станового самоврядування в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.) / В. Шандра. – К.: Інститут історії України НАН України, 2016. – 341 с.
6. Шара Л. М. Міське самоврядування Чернігова і земство: шляхом конфронтації та співпраці. *Сіверянський літопис*. С. 64-71. Режим доступу до тексту: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/91739/09-Shara.pdf?sequence=1>
10. Шара Л. М. Чернігівська міська дума (70-90-і роки XIX ст.). Чернігів, 2010. 224 с.

ТЕМА 6: Місцеве самоврядування на українських землях в XX ст.

Мета: охарактеризувати зміни у ставленні до місцевого самоврядування, що відбувалися в період національно-визвольних змагань 1917-2021 рр., а також відсутність самоврядування за радянської доби.

План семінарського заняття № 7

1. Державотворчі процеси в Україні періоду визвольних змагань та громадянської війни (1917-1920 рр.).
2. Місцеве самоврядування в конституційно-правових актах початку ХХ ст.
3. Інститут місцевого самоврядування за часів Гетьманату.
4. Особливості формування муніципальної влади часів Української Народної Республіки доби Директорії.
5. Радянська концепція місцевого самоврядування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: *універсал, директорія, землі, Центральна рада, Генеральний секретаріат, УНР, ЗУНР, територіальна громада.*

Контрольні питання до теми:

1. Які події відбувалися 1917 року?
2. І Універсал Центральної Ради про місцеве самоврядування?
3. Коли було прийнято Конституцію Української Народної Республіки? Чи була вона введена в дію?
4. М. Грушевський про новий адміністративний устрій?
5. Політика П. Скоропадського про місцеве самоврядування на українських землях?
6. Політика Директорії про місцеве самоврядування?
7. Організація місцевої влади і самоврядування ЗУНР?
8. Як організовувалось місцеве самоврядування у УРСР?
9. Схематично опишіть радянську концепцію місцевого самоврядування?

Методичні рекомендації:

Здобувач повинен охарактеризувати політичні події періоду визвольних змагань та громадянської війни. Питання місцевого самоврядування в Універсалах Центральної Ради: діяльність місцевих самоуправ та поширення їхньої компетенції. Збереження існуючої системи місцевого самоврядування, її українізація та переорієнтація на Центральну Раду.

Студент вміє аналізувати Закон «Про поділ України на землі» та новий земельний адміністративно-територіальний устрій, прорахунки Центральної

Ради при здійсненні політичних реформ та нівелювання питання самоуправління.

Повернення до старої (імперської) схеми територіально-адміністративного устрою за часів Гетьманату, нові округи в межах існуючих губерній. Інститут місцевого самоврядування в Українській Державі. Зміни у порядку формування влади, вимоги до виборів губернських та повітових гласних.

Непослідовність та декларативність регулювання питань місцевого самоврядування за часів Директорії, нові нормативно-правові акти. Спроба поєднання органів місцевої державної влади та самоврядування. Радянська концепція (система) самоврядності. Конституції УРСР про самоуправління на місцях.

Список літератури:

1. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С.Г.Серьогіної. Х.: Право, 2005.
2. Дробуш І. Розмежування функцій органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади. *Право України*. 2001. №10. С. 20-23.
3. Захарченко П. П. Історія держави і права України. Київ : Атіка, 2005. 368 с.
4. Козаченко А. Земське самоврядування за часів Центральної Ради (на матеріалах Полтавського земства). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Випуск 14. 2007. С. 77-86. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2897/1/Kozachenko_77.pdf
5. Лазор О.Д. Місцеве самоврядування. Вітчизняний та зарубіжний досвід. Навчальний посібник. Видання друге, доповнене і перероблене. К.: Дакор, 2004. 560 с.
6. Литвиненко Г. Л Історичні традиції становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. №1. С. 43-49.

ТЕМА 7: Сучасний стан та проблеми місцевого самоврядування в Україні

Мета: охарактеризувати сучасний розвиток самоврядування в Україні, реформи, започатковані 1997 р. і їх реалізація, здобутки і прорахунки останніх років.

План семінарського заняття № 8

1. Характеристика системи місцевого самоврядування в Україні
2. Повноваження та відповідальності органів місцевого самоврядування
3. Місцеві бюджети та міжбюджетні відносини
4. Гарантування місцевого самоврядування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.

2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: Місцеве самоврядування, територіальні громади, районна рада, обласна рада, сільський голова, селищний голова, міський голова, староста

Контрольні питання до теми:

1. Що відносять до територіальних громад?
2. Назвіть повноваження сільського, міського, селищного голови?
3. Назвіть повноваження сільської, міської, селищної ради?
4. Як відбувається обрання голови районної та обласної ради?
5. Які є виконавчі органи рад та коло їх повноважень?
6. Охарактеризуйте повноваження місцевого самоврядування у галузі будівництва?
7. Охарактеризуйте коло повноважень органів місцевого самоврядування у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту?
8. Охарактеризуйте коло повноважень органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення?
9. З чого формуються доходи місцевих бюджетів?
10. В чому суть підзвітності і підконтрольності місцевих державних адміністрацій районним, обласним радам?

Методичні рекомендації:

Здобувач характеризує сучасне українське законодавство про систему місцевого самоврядування, основні принципи Європейської Хартії місцевого самоврядування. Студент вміє пояснити поняття: територіальна громада, ради, виконавчі органи місцевого самоврядування, виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад.

Студенти вміють аналізувати повноваження сільського, селищного та міського голови, старости, сільських, селищних, міських рад, виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Виключні повноваження органів місцевого самоврядування, делеговані державою на основі закону, повноваження, передані на договірній основі. Повноваження місцевого самоврядування за галузевим принципом.

Місцеві бюджети та міжбюджетні відносини, формування бюджетів. Податки і принцип їх перерозподілу в державі, поняття дотаційності місцевих бюджетів. Участь держави у формуванні доходів місцевих бюджетів, доходи місцевих бюджетів, податки та збори.

Гарантування місцевого самоврядування, відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, юридичними і фізичними особами. Підзвітність і підконтрольність місцевих державних адміністрацій районним, обласним радам. Законодавче регулювання випадків дострокового припинення повноважень ради, місцевий референдум.

Список джерел:

1. **Закон України** Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям від 01.06.2000 / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
2. **Закон України** Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, від від 11.09.2003 / Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
3. **Закон України** [Про місцеве самоврядування в Україні](#) Верховна Рада України, закон від 21.05.1997/ Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

Список літератури:

1. Біленчук П.Д. Місцеве самоврядування в Україні. Муніципальне право. К.: Атіка, 2000.
2. Борденюк В. Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект. *Право України*. 2002. №4. С. 12-18.
3. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С.Г.Серьогіної. Х.: Право, 2005.
4. Дробуш І. Розмежування функцій органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади. *Право України*. 2001. №10. С. 20-23.
5. Заяць І. Місцеве самоврядування: генеза законодавства та політики. *Право України*. 2029. № 12. С. 126-132.
6. Іщенко О.М. Місцеве саморядування: світовий досвід та особливості української моделі / О.М. Іщенко. – К.: Ін-т законод. передбачень та прав. експертизи, 2003.
7. Колодій А. М. Державне будівництво і місцеве самоврядування. К.: Юрінком Інтер, 2001.
8. Наливайко Л. Р., Орлова О. О. Конспект лекцій з дисципліни «Державне будівництво та місцеве самоврядування». Дніпро, 2019. 199 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kzpd/z/zl6.1.pdf>
9. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. К. : НАДУ, 2014. 128 с.

МОДУЛЬ II. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ТЕМА 8: Місцеве самоврядування в країнах Європейського Союзу.

Європейська хартія місцевого самоврядування

Мета: характеризувати розвиток місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу, зміст та повноваження органів, Європейську хартію місцевого самоврядування.

План семінарського заняття № 9

1. Європейські принципи місцевого самоврядування та концепція «доброго врядування».
2. Муніципальні реформи в європейських країнах та їх типологія.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування.
4. Громадський сектор при вирішенні питань місцевого самоврядування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

***Основні терміни та поняття:** місцеве самоврядування, Європейська хартія, субсидіарність, автономія, принципи «доброго урядування», «Біла Книга Європейського врядування», муніципалітет*

Контрольні питання по темі:

1. Коли було підписано Європейську хартію місцевого самоврядування?
2. Де було підписано Європейську хартію місцевого самоврядування?
3. В чому суть автономії місцевого самоврядування?
4. В чому суть «Біла Книга Європейського врядування»?
5. Які принципи доброго демократичного врядування на місцевому рівні?
6. Яка існує класифікація Конституцій країн Європи від обсягу правового регулювання місцевого самоврядування?
7. В чому суть «партисипативної демократії»?
8. В чому суть місцевого референдуму?
9. В чому полягає суть забезпечення сталого розвитку країни?
10. Які основні чинники забезпечують сталий розвиток країни?
11. Назвіть основні принципи, на яких має ґрунтуватися концепція сталого розвитку на місцевому рівні?
12. Яким чином особливості континентальної моделі місцевого самоврядування виявляють себе у Франції?

Методичні рекомендації:

Здобувач повинен знати основні засади, цінності, вимоги щодо реалізації права територіальних колективів на місцеве самоврядування. Студенти мають аналізувати європейське законодавство про місцеве самоврядування:

Європейська хартія місцевого самоврядування. «Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями», «Європейська хартія участі молоді в муніципальному та регіональному житті», «Європейська хартія міст» та ін.

Рамкова модель реалізації права територіальних колективів на місцеве самоврядування. Визначення «доброго місцевого врядування» та його основні принципи. «Біла Книга Європейського врядування».

Особливості проведення муніципальних трансформацій в європейських країнах. Сутність першої хвилі реформ в європейських країнах – скорочення кількості адміністративних одиниць. Організаційний тип реформ, фінансові реформи, функціональні та процесуальні реформи. Поняття централізації та децентралізації влади, їх співвідношення, субсидіарність.

Здобувач знає і характеризує поняття «партисипативна демократія»: переваги та недоліки. Аналізує роль місцевого самоврядування в забезпеченні сталого розвитку країни. Екологічний, економічний та соціальний чинники, що забезпечують сталий розвиток країни.

Список джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 / режим доступу до тексту: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036

Список літератури:

1. Андре Ж.-Ш. Огляд місцевого самоврядування у Франції. К., 1994.
2. Іщенко О.М. Місцеве самоврядування: світовий досвід та особливості української моделі. – К.: Ін-т законодавчих передбачень та правової експертизи, 2003.
3. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право України. К.: атака, 2003.
4. Лазор О.Д. Місцеве самоврядування. Вітчизняний та зарубіжний досвід. Навчальний посібник. Видання друге, доповнене і перероблене. К.: Дакор, 2004. 560 с.
5. Ткачук А. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід. К.: Заповіт, 1997.

ТЕМА 9: Зарубіжний досвід організації функціонування місцевого самоврядування

Мета: характеризувати основні засади, цінності та вимоги до самоврядування у провідних та розвинутих країнах світу, еволюцію законодавства.

План семінарського заняття № 9

1. Законодавче регулювання місцевого самоврядування в країнах світу .
2. Партисипативна демократія на місцевому рівні.
3. Роль місцевого самоврядування в забезпеченні сталого розвитку країни.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: місьцеве самоврядування, англосаксонська модель, континентальна модель, змішана або германська модель, іберійська модель, субсидіарність, автономія, принципи «доброго урядування», муніципалітет

Методичні рекомендації:

Здобувач характеризує основні засади, цінності, вимоги щодо реалізації права територіальних колективів на місьцеве самоврядування у провідних країнах світу. Здобувач бачить взаємозалежність економічного, політичного, соціального розвитку з розбудовою ефективної моделі місцевого самоврядування.

Зважаючи на міжнародну практику, а також враховуючи українські реалії, здобувачі повинні проаналізувати подальшу ефективність реформування місцевого самоврядування в Україні.

Список літератури:

1. Козюра І. Місьцеве врядування в Канаді. К., 2001.
2. Ткачук А., Браун Р., Агранофф Т. Місьцеве самоврядування: світовий та український досвід: Посібник. К., 1997.
3. Шаповал В. Конституційне право зарубіжних країн. К., 1997.
4. Шаповал В. Зарубіжний парламентаризм. К.: Основи, 1993.
5. Ярощук О.В. Досвід організації муніципального управління в зарубіжних країнах. Тернопіль: Економ. думка, 1999.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

З ОК «ІСТОРІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»

1. Визначте мету і завдання курсу «Історія місцевого самоврядування»?
2. Зародження та розвиток місцевого самоврядування: історичний аспект.
3. Періодизація (етапи) розвитку місцевого самоврядування на українських землях
4. Історична урбаністика: поняття, зміст, сучасна історіографія.
5. Зародження та розвиток місцевого самоврядування в Київській Русі
6. Самоврядування в давньоруському суспільстві: аналіз та характеристика джерел.
7. Співвідношення понять «місцева влада», «місцеве самоврядування», «місцева адміністрація».
8. Виникнення Магдебурзького права. Сутність класичного магдебурзького права.
9. Запровадження Магдебурзького права на українських землях
10. Основні риси та особливості функціонування самоврядування за Магдебурзьким правом
11. Ліквідація та історичне значення Магдебурзького права.
12. Муніципальні суди за магдебурзьким правом, сфера їх компетенції.
13. Хронологія поширення Магдебурзького права на українських землях. Міста з повним і не повним Магдебурзьким правом.
14. Козацькі традиції самоврядування і військової демократії.
15. Виборні посади Запорізької Січі.
16. Духовні, моральні, культурні та освітні основи козацького самоврядування.
17. Місцеве самоврядування в козацько-гетьманській державі.
18. Втрата ідеї козацького самоврядування та принципів виборності посад в період «Руїни»;
19. Місцева влада та козацьке самоврядування згідно із Конституцією 1710 р.
20. Історичне значення козацького самоврядування.
21. Самоорганізація, самозабезпечення і самодостатність козацького самоврядування на Січі.
22. Політичний та соціально-правовий статус привілейованого стану в Російській імперії.
23. Назвіть та охарактеризуйте основні нормативно-правові акти, якими визначався обсяг повноважень дворянських зібрань.
24. Охарактеризуйте повноваження губернського та повітових предводителів дворянства.
25. Функції, структура дворянських органів самоврядування
26. Законодавче регулювання проведення виборів у Російській імперії
27. «Жалувана грамота дворянству 1785 р. » та її зміст.
28. Повноваження дворянських зібрань.
29. Функції та порядок засідань дворянських депутатських зібрань.
30. Дворянська опіка як орган дворянського самоуправління.

31. Характеристика судових та поліцейських органів влади згідно «Установ для управління губерніями».
32. Інститут предводителів дворянства в Російській імперії.
33. Губернатор і предводитель дворянства: проблема взаємовідносин.
34. Шляхетське самоврядування в губерніях Правобережної України
35. Загальна характеристика Повного зібрання законів Російської імперії та видовий склад нормативно-правих актів, які там розміщувались.
36. Соціальний та політичний статус міщан в на українських землях у ХІХ ст.
37. Функції магістратів згідно імперського законодавства у першій третині ХІХ століття.
38. Міщанські органи станового самоврядування на українських землях у першій половині ХІХ ст.
39. Місцеве самоврядування в період соціально-економічних перетворень 60-х рр. ХІХ століття.
40. Історичні передумови реформування політичного життя на українських землях у ході реформ Олександра ІІ.
41. Міські думи та їх повноваження згідно реформ 1870 р., 1892 р
42. Запровадження земств і коло їх повноважень.
43. Земства (земська статистика, земська кооперація), результати діяльності.
44. Особливості запровадження земств на території Правобережної України.
45. Обсяг повноваження цехових і ремісничих управ у першій половині ХІХ ст.
46. Єврейські органи самоуправління ХІХ ст.
47. Участь євреїв в місцевому управлінні у межах Російської імперії.
48. Загальна характеристика «Жалуваної грамоти містам». Категорії населення згідно цього акту та цензові вимоги до виборів.
49. Державотворчі процеси в Україні періоду визвольних змагань та громадянської війни (1917-1921 рр.).
50. Місцеве самоврядування в конституційно-правових актах початку ХХ ст.
51. Інститут місцевого самоврядування за часів Гетьманату.
52. Політика П. Скоропадського у сфері місцевого управління та самоврядування.
53. Особливості формування муніципальної влади часів Української Народної Республіки доби Директорії.
54. Радянська концепція місцевого самоврядування.
55. Конституції УРСР про (само)управління на місцях.
56. М. Грушевський про новий адміністративний устрій. Питання місцевого самоврядування у Конституції 1918 року.
57. Організація місцевої влади і самоврядування ЗУНР?
58. Сучасне українське законодавство про систему місцевого самоврядування.
59. Повноваження органів місцевого самоврядування.
60. Місцеві бюджети та міжбюджетні відносини, формування бюджетів.

61. Податки і принцип їх перерозподілу в державі, поняття дотаційності місцевих бюджетів.
62. Гарантування місцевого самоврядування, відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, юридичними і фізичними особами.
63. Законодавче регулювання випадків дострокового припинення повноважень ради, місцевий референдум.
64. Європейські принципи місцевого самоврядування та концепція «доброго врядування».
65. Муніципальні реформи в європейських країнах та їх типологія.
66. Законодавче регулювання місцевого самоврядування в країнах світу.
67. Партисипативна демократія на місцевому рівні.
68. Роль місцевого самоврядування в забезпеченні сталого розвитку країни.
69. Класифікація Конституцій країн Європи від обсягу правового регулювання місцевого самоврядування.
70. Європейська хартія місцевого самоврядування: загальна характеристика.
71. Закон «Про місцеве самоврядування в Україні»: загальна характеристика.

В) 1356 р.;

Г) 1564 р.;

14. Правовий статус міст, в яких запроваджувалось Магдебурзьке право визначала...?

А) конституція;

Б) розташування міста;

В) саме населення;

Г) локаційна грамота;

15. Одночасно з магдебурзьким правом міста одержали право мати власний?

А) гімн;

Б) герб;

В) фортецю;

Г) титул;

16. Хто з посадових осіб магістрату не обирався населенням?

А) бурмістр;

Б) радник;

В) вйт;

Г) лавник;

17. Про яку посаду йдеться: «очолював магістрат, призначався главою держави або власником міста, часто по життєво, або батько міг передати міське самоуправління у спадок своєму сину, або «до волі і ласки господарської»».

А) бурмістра;

Б) бургграфа;

В) радників;

Г) вйта;

18. З якою періодичністю посадові особи магістрату звітувались перед народом про зроблену роботу?

А) перед виборами;

Б) раз на рік;

В) раз на три роки;

Г) не звітувались;

19. Міські постанови, які мали таку ж обов'язкову силу, як і державні закони?

А) магістрати;

Б) норми;

В) вількери;

Г) право;

20. У якому році імператор Микола I скасував магдебурзьке право на території України (окрім Києва)?

А) 1812 р.;

Б) 1828 р.;

В) 1835 р.;

Г) 1831 р.;

21. Скільки куренів налічував військовий поділ Запорізької Січі?

А) 36;

Б) 38;

В) 8;

Г) 42;

22. Скільки паланок налічував територіальний поділ Запорізької Січі?

А) 36;

Б) 38;

В) 8;

Г) 42;

23. Скільки разів на Запоріжжі мали обов'язково проводитись ради?

А) тричі на рік;

Б) кожного місяця;

В) 12 разів на рік;

Г) п'ять разів на рік;

24. Хто міг скликати козацькі ради?

А) лише кошовий отаман;

Б) лише старшина;

В) будь-який козак;

Г) лише гетьман;

25. Коли відбулася загальна військова рада, яку гетьман Богдан Хмельницький скликав у Переяславі, на якій було прийнято рішення про об'єднання територій Війська Запорізького з Московським царством?

А) 1648 р.;

Б) 1654 р.;

В) 1657 р.;

Г) 1659 р.;

26. На якій з козацьких рад було обрано гетьманом І. Виговського?

А) Переяславська рада; Б) Козацька рада у Германівці;

В) Корсунська рада; Г) Чорна рада;

27. На якій з козацьких рад козаки відмовилися визнавати Гадяцький договір, виступили проти союзу з польським королем і висловили недовіру

І. Виговському?

А) Переяславська рада; Б) Козацька рада у Германівці;

В) Корсунська рада; Г) Чорна рада;

28. Яке місце вважають традиційним при проведенні козацьких рад з початку XVII ст.

А) лише Київ; Б) урочище Маслів Став;

Г) Глухів; Д) Батурин;

29. Під час визвольної війни 1648-1654 рр. у зв'язку із формуванням української державності козацькі ради вважалися ...?

А) вищим законодавчим органом; Б) вищим виконавчим органом;

В) вищим конституційним органом; Г) вищим координаційним органом;

30. На який термін обирався кошовий отаман на Запорозжжі?

А) довічно; Б) один рік;

В) три роки; Г) п'ять років;

31. Хто з кошових отаманів Запорозької Січі встановив рекорд і переобирався 15 разів?

А) Б. Хмельницький; Б) І. Богун;

В) І. Сірко; Г) П. Калнишевський;

32. Останній кошовий отаман Січі?

А) І. Сірко; Б) К. Розумовський;

В) П. Калнишевський; Г) І. Богун;

33. Коли було прийнято Конституцію Пилипа Орлика?

А) квітень 1710 р.; Б) травень 1710 р.;

В) квітень 1709 р.; Г) травень 1709 р.;

34. Яким параграфом Конституції П. Орлика утверджувалися права місцевого самоврядування, підтверджувалися права і привілеї столичного міста Києва та інших українських міст?

А) Преамбула; Б) І параграф;

В) XIII параграф; Г) XVI параграф;

35. Коли було опубліковано перше Повне зібрання законів Російської імперії?

А) 1835 р.; Б) 1830 р.;

В) 1845 р.; Г) 1913 р.;

36. Хто здійснив перше видання Повного зібрання законів Російської імперії?

А) М. Сперанський; Б) Катерина II;

В) Київська археографічна комісія; Г) Павло I;

37. Хто з російських імператорів підтвердив корпоративні дворянські права Жалуваною грамотою дворянству?

А) Петро I; Б) Катерина II;

В) Павло I; Г) Олександр I;

38. Коли було прийнято Жалувану грамоту дворянству?

А) 1775 р.; Б) 1785 р.;

В) 1795 р.;

Г) 1805 р.;

39.Хто з імператорів остаточно запровадив губернський устрій, за яким імперія поділялась на губернії та повіти?

А) Петро I;

Б) Катерина II;

В) Павло I;

Г) Олександр I;

40.Коли було прийнято Установи для управління губерніями Російської імперії?

А) 1775 р.;

Б) 1785 р.;

В) 1795 р.;

Г) 1805 р.;

41.Де відбувалось губернське дворянське зібрання?

А) в Петербурзі;

Б) в кожному повіті губернії по черзі;

В) в губернському місті;

Г) визначалось губернатором індивідуально кожного разу;

42.З якою періодичністю відбувались дворянські зібрання?

А) лише за початкової потреби, під час оголошення військового стану;

Б) раз на рік;

В) раз на три роки;

Г) раз на п'ять років;

43.Назвіть виборну посаду в українських губерніях?

А) губернатор;

Б) віце-губернатор;

В) голова казенної палати;

Г) предводитель дворянства;

44.Оберіть посаду, на яку губернське правління не мало повноважень обирати чиновника зі свого середовища?

А) радник губернського правління; Б) засідатель верхнього земського суду;

В) земський справник;

Г) повітовий предводитель дворянства;

45.Що входило до компетенції губернських дворянських зборів?

А) вибори посадових осіб;

Б) ведення родовідних книг;

В) видача свідоцтв про дворянське походження; Г) все вищезазначене;

46.Що НЕ входило до компетенції губернських дворянських зборів?

А) вибори посадових осіб;

Б) ведення родовідних книг;

В) вибори радника казенної палати;

Г) видача свідоцтв про дворянське походження;

47.До яких гілок влади дворянське зібрання обирало чиновників зі свого середовища?

А) адміністративної і частково поліцейської;

Б) судової та частково поліцейської;

В) губернської адміністрації та поліції;

Г) лише поліції;

48.Вибори в українських губерніях відбувались?

А) За виборчими списками;

Б) голосування бюлетенями;

В) голосування шарами;

Г) головування вигуками;

49.Хто головував на дворянських зібраннях?

А) губернатор;

Б) імператор;

В) спеціально призначений чиновник;

Г) предводитель дворянства;

50.Виберіть правильне твердження. Маніфест про дворянське зібрання та вибори від 6 грудня 1831 року

А) зменшував майнові вимоги дворян;

Б) не поширювався на українське Правобережжя;

В) не набув чинності;

Г) надавав виборчі права жінкам;

51. Якої категорії дворян НЕ існувало згідно Маніфесту про дворянське зібрання та вибори від 6 грудня 1831 року?

- А) дворяни, які могли бути присутні на зібраннях, але не брали участь в ньому;
- Б) мали право голосу при вирішенні справ, окрім виборів;
- В) мали голос на виборах;
- Г) були записані в метричні книги, але не сплатили внески до дворянської каси;

52. Спадковий дворянин міг реалізувати право на участь у виборах особисто або через представників. Останніми могли стати як родичі, так і особи не зв'язані кровною спорідненістю.

- А) твердження вірне;
- Б) твердження хибне;

53. Що імперське законодавство НЕ вважало вагомою підставою для того, аби пропустити зібрання і не брати участь у виборах?

- А) виконання інших службових обов'язків;
- Б) смерть близьких родичів;
- В) необхідність особистого перебування у маєтку;

Г) дворянину виповнилось 50 років;

54. Майновий ценз для участі у міських виборах згідно «Грамоти на права і вигоди містам Російської імперії» встановлювався на рівні...?

- А) сплата річного податку не менше 25 руб.;
- Б) сплата річного податку не менше 50 руб.;
- В) сплата річного податку не менше 75 руб.;
- Г) сплата річного податку не менше 100 руб.;

55. Віковий ценз для участі у міських виборах згідно «Грамоти на права і вигоди містам Російської імперії» становив ...?

- А) 21 рік;
- Б) 23 роки;
- В) 25 років;
- Г) 30 років;

56. Хто з російських імператорів підтвердив дворянські права Жалуваною грамотою містам?

- А) Петро I;
- Б) Катерина II;
- В) Павло I;
- Г) Олександр I;

57. Коли було прийнято Жалувану грамоту містам (Грамота на права і вигоди містам Російської імперії)?

- А) 1775 р.;
- Б) 1785 р.;
- В) 1795 р.;
- Г) 1805 р.;

58. Хто з імператорів остаточно запровадив губернський устрій, за яким імперія поділялась на губернії та повіти?

- А) Петро I;
- Б) Катерина II;
- В) Павло I;
- Г) Олександр I;

59. Коли було прийнято Установи для управління губерніями Російської імперії?

- А) 1775 р.;
- Б) 1785 р.;
- В) 1795 р.;
- Г) 1805 р.;

60. На кого розповсюджувалась «Грамота на права і вигоди містам Російської імперії»?

- А) на дворян;
- Б) на дворян, купецтво і селям;
- В) на купецтво і міщанство;
- Г) духовенство;

61.3 якою періодичністю у містах проходили вибори згідно «Грамоти на права і вигоди містам Російської імперії»?

- А) раз на три роки; Б) раз на рік;
В) за вимогою губернатора; Г) за вимогою Сенату;

62.Якому органу підпорядковувались міські магістрати, сирітські суди, ратуші згідно «Грамоти на права і вигоди містам Російської імперії»?

- А) генерал-губернатору; Б) Сенату;
В) губернатору; Г) губернському магістрату;

63.На скільки категорій поділялося міське населення згідно «Грамоти на права і вигоди містам Російської імперії»?

- А) 4 категорії; Б) 5 категорій;
В) 6 категорій; Г) 7 категорій;

64.Хто зараховувався до категорії «справжніх міських обивателів» згідно «Грамоти на права і вигоди містам Російської імперії»?

- А) власників нерухомості; Б) купців трьох гільдій;
В) цехових ремісників; Г) гостей міста;

65.Городяни мали різні права і привілеї в залежності від приналежності до тієї чи іншої категорії, а по суті залежно від свого матеріального статку.

- А) твердження вірне; Б) твердження хибне;

66.Якої категорії НЕ ІСНУВАЛО згідно «Грамоти на права і вигоди містам Російської імперії»?

- А) «справжні міські обивателі»; Б) купці трьох гільдій;
В) цехові ремісники; Г) представники духовенства;

67.Які справи НЕ ВХОДИЛИ у компетенцію міських дум?

- А) забезпечення в місті тиші, злагоди і благочинності;
Б) дозвіл на вирішення внутрішньостанових спорів;
В) спостереження за міським будівництвом;
Г) судові справи;

68.Виконавчий орган міської думи згідно «Грамоти на права і вигоди містам Російської імперії»?

- А) Ратуша; Б) шестигласна дума;
В) семигласна дума; Г) восьмигранна дума;

69.Коли вийшов імператорський указ про створення земств?

- А) 1854 р.; Б) 1864 р.;
В) 1905 р.; Г) 1917 р.;

70.Коли було проведено селянську реформу ліквідації кріпацтва в Наддніпрянській Україні?

- А) 1848 р.; Б) 1854 р.;
В) 1861 р.; Г) 1905 р.;

71.Коли було запроваджено «Міське положення» в містах Російської імперії?

- А) 1861 р.; Б) 1787 р.;
В) 1864 р.; Г) 1870 р.;

72.Коли було запроваджено Городове положення, що дістало назву міської контрреформи?

- А) 1870 р.; Б) 1892 р.;
В) 1905 р.; Г) 1917 р.;

73. Коли відбулося проголошення Української Центральної ради?

- А) 4 березня 2017 року; Б) 24 березня 2017 року;
В) 4 квітня 2017 року; Г) 24 квітня 2017 року;

74. Коли було проголошено I Універсал Центральної Ради?

- А) 4 березня 2017 року; Б) 10 березня 2017 року;
В) 4 червня 2017 року; Г) 10 червня 2017 року;

75. Коли УЦР прийняла II Універсал?

- А) 16 червня 2017 року; Б) 16 липня 2017 року;
В) 16 серпня 2017 року; Г) 16 вересня 2017 року;

76. Коли Українська Центральна Рада прийняла III Універсал?

- А) 20 червня 2017 року; Б) 20 липня 2017 року;
В) 20 серпня 2017 року; Г) 20 листопада 2017 року;

77. Коли Українська Центральна Рада прийняла IV Універсал?

- А) червень 2017 року; Б) січень 2017 року;
В) січень 2018 року; Г) березень 2018 року;

78. Який Універсал ЦР визнавав і зберігав існуючу систему місцевого самоврядування і додатково ставив питання про її українізацію?

- А) I Універсал ЦР; Б) II Універсал ЦР;
В) III Універсал ЦР; Г) IV Універсал ЦР;

79. Коли було ухвалено Конституцію Української Народної Республіки?

- А) червень 2017 року; Б) січень 2018 року;
В) квітень 2018 року; Г) березень 2018 року;

80. Виберіть правильну відповідь. П. Скоропадський у формуванні місцевого самоврядування...

- А) запроваджував революційні правила проведення виборів;
Б) запроваджував дореволюційні правила проведення виборів;
В) відновлював правила проведення виборів за часів ЦР;
Г) встановлював активне виборче право з 18 років;

81. Виберіть правильну відповідь. Гетьманський уряд створював лояльні органи місцевого самоврядування, а тому право голосу надавалось....?

- А) всім чоловікам з досягненням 18-річного віку та з освітою;
Б) чоловікам з 18-річного віку, жінкам з 16-річного віку з освітою;
В) лише чоловікам, які мали військову службу, майно та освіту;
Г) право голосу давало наявність нерухомого майна, підприємства або стану та освіти;

82. Виберіть правильну відповідь. Причини незадовільної організації місцевого самоврядування в роки УНР полягали...

- А) відсутності належної правової бази;
Б) низькій оплаті жалуванні;
В) короткотривалому існуванні УНР;
Г) небажанні чиновників формувати органи місцевого самоврядування;

83. Державний переворот і утвердження влади П. Скоропадського відбувся...?

- А) 29 березня 1918 року; Б) 14 грудня 1918 року;
В) 29 квітня 1918 року; Г) 19 травня 1918 року;

84. Які найбільші територіально-адміністративні одиниці запроваджувались згідно із Законом «Про поділ України на ...» (березень 1918 р.)?

А) 28 червня 1996 року; Б) 24 серпня 1996 року;

В) 6 листопада 1996 року; Г) 21 травня 1997 року;

97. Що не відносять до органів місцевого самоврядування?

А) голову районної державної адміністрації; Б) голову районної ради;

В) міського голову; Г) територіальну громаду;

98. Встановіть правильну відповідь. Міський голова...

А) обирається міською радою; Б) обирається на прямих виборах;

В) призначається Прем'єр міністром; Г) призначається Президентом;

99. Строк повноважень виконавчого комітету ради (виконавчого органу ради):

А) безстроково; Б) на невизначений термін;

В) на строк повноважень ради;

Г) на термін за рішенням голови державної адміністрації;

100. За якої умови за рішенням територіальної громади або сільської ради виконавчий орган ради може не створюватись?

А) територіальна громада налічує до 500 жителів;

Б) територіальна громада налічує до 1 тис. жителів;

В) територіальна громада налічує до 2 тис. жителів;

Г) територіальна громада до 5 тис. жителів;

Навчальне видання

МАРКЕВИЧ Оксана Валентинівна

Історія місцевого самоврядування

Методичні рекомендації до виконання семінарських занять з курсу
„Історія місцевого самоврядування” для студентів історичного факультету

Дизайн обкладинки О. Маркевич
Комп’ютерне верстання О. Маркевич

Оформлення випускних відомостей здійснюється видавництвом:

Підп. до друку 18.10.2017.

Формат 60x84/16. Папір офсетний Гарнітура Times New Roman Суг. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. Обл.-вид. арк.

Наклад 50 пр.

Типографія Смык Studio

10008, м. Житомир,

ул.Домбровского,38, 3 этаж

Сайт: <https://kpcmykstudio.uaprom.net>